

ΑΠΟ ΤΗ ΝΟΝΑ ΜΟΛΕΣΚΗ

«Ουζερί Τσιτσάνης. Παύλου Μελά 22»

του Γιώργου Σκαμπαρδώνη από το Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος

Διασκευή: Γιώργος Σκαμπαρδώνης, Σωτήρης Χατζάκης. **Σκηνικά-κοστούμια:** Έρση Δρίνη. **Μουσική:**

Ευανθία Ρεμπούτσικα. **Κίνηση:** Ελένη Τοπαλίδου. **Φωτισμοί:** Αντώνης Παναγιωτόπουλος.

Παίζουν: Αντώνης Φραγκάκης, Αλέξανδρος Μούκανος, Ελένη Ουζουνίδου, Γιώργος Καύκας, Γιώργος Σφυρίδης, Αλέξανδρος Τσακίρης, Μαρία Χατζιωαννίδου, Μαρίσσα Τριανταφυλλίδου, Βασίλης Σπυρόπουλος, κ.ά.

ΕΝΑ από τα πιο δύσκολα θεατρικά είδη είναι το βιογραφικό, ή αλλιώς το θεατρικό πορτρέτο κάποιου διάσημου προσώπου. Πρώτο, γιατί η βιογραφία είναι εκ φύσεως της μια αφήγηση, ένα συνεχές και σταδιακό ξετύλιγμα του νήματος, που έχει μια οριζόντια διάταξη, μια λογική αλληλουχία αιτίων και αιτιατών, και που ο χρόνος της είναι γραμμικά οργανωμένος. Και μια και τα κύρια γνωρίσματα του είδους είναι ίδια μ' εκείνα του παραμυθιού, στην αρχή της κάθε βιογραφίας πλανάται ένα «μια φορά κι έναν καιρό...» και στο τέλος της διαφαίνεται ένα επιμύθιο, ένα ηθικό δίδαγμα, ένα «φιξάρισμα» του πορτρέτου για τις επόμενες γενιές, μια ηρωοποίηση, μια αγιοποίηση, κάτι τέτοιο... Όλα αυτά είναι αντιθεατρικά. Στο θέατρο τα μετωπικά πορτρέτα δεν ενδείκνυνται, η επιβλητικότητα της βιογραφόμενης μορφής δημιουργεί γύρω της μια βλαβερή για το θεατρικό παιχνίδι συναισθηματική και ιδεολογική ακαμψία. Τέτοιου είδους θεατρικές βιογραφίες μοιάζουν με μαθηματικά προβλήματα με δοσμένη λύση.

Δεύτερο εμπόδιο στη θεατρικότητα είναι η ανάγκη να χωρέσει στο πορτρέτο ως φόντο και η εποχή του ήρωα, κάτι που μετατρέπει πολλά από τα πρόσωπα του έργου σε φορείς κοινωνικών τάσεων και ιδεολογικών ρευμάτων και τους διαλόγους μεταξύ αυτών τους γεμίζει με τα σημεία του απεικονιζόμενου καιρού.

Παρακαλώ να εκληφθούν τα πιο πάνω ως ρητορικό τέχνασμα. Το έργο του Γιώργου Σκαμπαρδώνη δεν ανήκει στην πιο πάνω κατηγορία πρώτα απ' όλα επειδή ο δημιουργός του δεν βλέπει τον ήρωά του ως άγιο, ως μάρτυρα, ως ήρωα, και συνεπώς δεν χρησιμοποιεί τις τεχνικές της αγιωγραφίας. Από το δικά του σκίτσα απουσιάζει κάθε μετωπικότητα και εξιδανίκευση. Αλλά και η εποχή, ο χρόνος, ο χώρος, η κατεχόμενη από τους Γερμανούς Θεσσαλονίκη δεν παίζουν το ρόλο του φόντου, και καμιά απάντηση δεν είναι δοσμένη. Αυτό είναι και το μεγαλύτερο πλεονέκτημα του έργου (ή ίσως της θεατρικής διασκευής του μυθιστορήματος, την οποία υπογράφει μαζί με το συγγραφέα ο σκηνοθέτης της παράστασης Σωτήρης Χατζάκης) – τα αιχμηρά ερωτήματα, ανοιχτά σαν πληγές. Παραδείγματα χάριν, ερωτήματα για το θέμα της ανθρώπινης αξιοπρέπειας εν καιρώ κατοχής, πολέμου, πείνας, ηθικού εξευτελισμού, εξαναγκασμού σε συμβιβασμούς έξω από τα όρια του αυτοσεβασμού. Ή το ερώτημα για το ρόλο της τέχνης σε χαλεπούς καιρούς. Τι μπορεί και τι οφείλει να κάνει; Τι προσφέρει στον ίδιο τον καλλιτέχνη, παρηγοριά, άλλοθι, σωτηρία;

Έχω απόλυτη εμπιστοσύνη στο Σωτήρη Χατζάκη. Μετά από τη «Νύχτα του Τράγου» ξέρω ότι αυτός ξέρει και μπορεί. Εκτιμώ το θάρρος και την αυτοπεποίθησή του, επειδή οι αντικειμενικές δυσκολίες του είδους αποτελούσαν παγίδες ακό-

μα και στην περίπτωση του καλοδουλεμένου από το συγγραφέα και από τον ίδιο κειμενικού υλικού.

Ξεπερνώντας εντελώς την οριζόντια φύση της βιογραφίας, έστησε ένα πολυεστιακό δρώμενο, όπου η κάθε θεατρική εικόνα διασπαζόταν σ' ένα περίτεχνο μοντάζ δημιουργώντας τόσες πηγές θεατρικότητες, που οι θεατές δεν προλάβαν να τις προσέξουν όλες. Ο σκηνοθέτης είχε να λύσει και το πρόβλημα των μουσικο-χορευτικών σκηνών. Χρησιμοποίησε την αρχή της πλήρους θεατροποίησης του κάθε χορευτικού στιγμιότυπου, κάθε γυρίσματος φωνής στο τραγούδι. Οι μελλοθάνατοι, οι προδότες, οι δήμιοι, οι ανάπηροι χορεύουν στο ουζερί του Τσιτσάνη την πίκρα τους ως ζεϊμπέκικο, ο ίδιος και οι μουσικοί του τραγουδούν τον έρωτά τους στα

χρόνια της χολέρας, τη μοναξιά, τη μαγκιά του να παραμένει κανείς όρθιος, έστω και μέσα στην ψυχή του, όταν οι άλλοι έρπονται... Πάει εδώ το «έστω»;

Την παράσταση κοσμούν πολύ ωραίες υποκριτικές δημιουργίες του Αλέξανδρου Μούκανος στο ρόλο του Τσιτσάνη και του Αντώνη Φραγκάκη, σ' ένα ρόλο μέσα και έξω από την υπόθεση, αφηγητή και προσώπου της αφήγησης ταυτόχρονα. Εσωτερική ένταση, ελεγχόμενα ξεσπάσματα, λειτουργική συνύπαρξη μέσα στους πολλαπλούς συνδυασμούς προσώπων χαρακτηρίζουν και τους δυο πρωταγωνιστές του έργου παρ' όλη τη διαφορετικότητα της υποκριτικής τους μανιέρας: Η Λέλα της Ελένης Ουζουνίδου, η Στέλλα της Μαρίας Χατζιωαννίδου, ο καταπληκτικός μεθύστακας του Γιώργου Καύκα, η παράξενη φιγούρα και φωνή του Γιάννη Σαμισιάρη, ακόμα και η γριά που καθάριζε την πατάτα, έμειναν, δεν φεύγουν. ●